

محەمەدی نووری

مامۆستا محەمەدی نووری واھمیە ھاوڕێ لەگەڵ مامۆستا ھیدی دوو کەس کە دوایین بەجیماوانی کاروانی شاعیرانی سەردەمی کۆماری کوردستان بن (ئەم وتارە پێش کۆچی دوایی شاعیر نووسراوە). بەم بۆنەییوە، جگە لە جیگە و پێگەیی ھونەری و رادەیی بەرزیی شیعەرەکانی، وەک نوینەریکی زیندووی شەپۆلی شیعری ئەو سەردەمە ھێشتا بایەخی پێویستی پێ نەدراوە و کەلەک لە ئەزمونی ھونەری و سیاسیی وەر نەگیراوە. ھیواپە ئەم کەم تەرخەمیە لە لایەن لاوانی کورد بەتایبەت لاوانی بۆکانەو قەرەبوو بکریتەو و دەیان کاتر مێر دانیشتن و وتو وێژی تۆمارکراوی لەگەڵدا بەر یۆبەرن.

کاک خالید عەسکەری لە گۆڤاری ئاینده، ژمارە ۶۶ دا وتاریکی بەپێزی سەبارەت بە ژیان و شیعری نووری نووسیوە و مآلپەری بۆکان/رۆژەلاتیش جارێکتر رایگواستوو. من لێرەدا دەقی وتارەکە دەھینمەو و ھیوادارم ھەر کاک خالید خۆی لە داھاتووی نزیکدا کاری زیاتر لەسەر ژیان و بەرھەمەکانی مامۆستا بکات و خۆنەری کورد کە تەمەرزوی بیستنی دەنگ و خۆیندەو ھەوآلی سەبارەت بە مامۆستایە، لەو پێداویستیە بێ بەش نەکات.

ئەوھش وتاری کاک خالید عەسکەری لەسەر مامۆستا محەمەد نووری (عەتری گۆلانی):

کورتە باسێک لە سەر مامۆستا محەمەد نووری

خالید عەسکەری

ئە و دە مە ی دە ستمدایە پێنوس بۆ نووسین بە زمانی زگماکی خۆم نە مە وێرا بۆ دە ربرینی، وتە ی بە سرتە و خورتە، بە سپایش لە گە ل کە س باو باوینیکی بکە م. لە رۆژی دووھە می دە لۆدا، لە بیرە وە ری جێژنی کۆماری کوردستاندا! خە لکی کورد دە ستە ملانی یە کتر دە بوون. ئە و رۆژە منیش بە دە م پە ریبە وە پیکە نیم! تریقامە وە، قاقام کیشا، لە خۆ بوومە وە، لە و رۆژە وە زمانم گرت. پە ریبە کە ی خاوە ن ھە ستم رە وەرە وە ی بە پێچکانی دادە ستم! کە وتمە دارە دارە پێم ھە لگرت لە خۆشیان ھە لدە بە زیم، دە مگوت (ئە زم، ھە لدە بە زم) لە دلای خۆمدا ھە ر تلیلیانم بوو. ئە و پە ریبە خۆین شیرینە بوو بە جیگە ی متمانە و مە کۆی رازو نیازی تە نیابیم و پار دە ی باس و خواسی ژیانە سادە و نیھانیم. با ئە و راستییە بدرکینم! لە میژبوو سە رم بە دە رکاندا دە کرد، لە دیوہ خانی کامیل شاوہ تا دیداری مام ھە ژار و مە لا غە فوور ھە وارگە ی حە قیقی، شە لە باوان و کوێرە باوان، دە ھاتمە وە خانە و لانی کە ی خوپێگرتووم، جیگە ی ئیستاو رازو نیاز و ئاورگی گرو مە شخە لی رووناکی و خۆشە ویستیم. پیری بە بیری ژیرم مامۆستا محە مە دی نووری ئیستا و عە تری گۆلانی دە وری کۆماری کوردستان. ئە و کە سە ی پریاسکە ی ھە زار رازی سە ر بە مۆرم لە لا کردۆتە وە چونکا لە وئ کە وتبوومە گروگال ئە وم خۆش دە ویست و خۆشی دە ویستیم. پیم وا نە بوو پیر دە بی. ئیستە ش ب ە چاوی من و بە لای منە وە گە نج و بە گورە. مخابن روالە تی دیدار دە ی خە می ئاواتە وە دی نە ھاتووہ کان و بیرە وە ریبە کانی، ئاھۆ نالە ی دە کا لە دە ست ھە لس و کە وتی ژیان، کە گوروتینی لاوہ تی تیدا بە خت کردووہ.

له ده ست زمان له مافی وه كه نه مان له كات و سات، له هه موو نه وانه ی دژی بوون و مانن. ئیستا هه ودای بیره وه ری له سه ر گلو له ی خه مه كانی هه لده كا. ماشه ری بیره وه ریبه كانی له قو لی من كردووه وبه ده سته له رزو كه كانی خریان هه لده دا و گرد و كو یان ده كاته وه نه و فیری گرو گالی كردم، بو پی هه لگرتن بالیگرتم منیش به ره سمی وه فا بوومه گوچانی پیری نه و تا سه ری هه ودای پسای گویزاته وه. پینك هاتووین سه رمان پینكه وه ناوه، نه و حاكمه و من كاتیب. شیعر و به سته و رستانی بو ده نووسمه وه ده یكه ینه ناوه روکی په رتووكان تا له روژی خویدا بكریته كتیب و رو له كوردی خاوه ن هه ست كه لكی لیوه رگرن.

ماموستا نووری په روه رده ی داوینی چیا سه ركه شه كانی كوردستانه. ۷۷ سال له مه وبه ر له ناوایی گلو لان سه ر به قه زای بوكان له دایك بووه. دل و میشکی به به رامه ی وه نه وشه و شلیره و گوله گه زیزه، میلاقه ی ولاته په شمینه پو شه كه ی زاخاو دراوه. جوانی ناس و خاوه ن هه ست سه ر پر له شور دل پر له هه سته گه ل ونیشتمان په روه ری.

له رپكه وتی خه رمانانی ۸۴ی هه تاوی له لایه ن كو مه لی نه ده بی ... بریار بوو كوریکی ریزلینانی بو بگرن به و كوره نارازی بوو تو له بری من بچو هه رچی گوتت وه کیل به. بلئی ریزم لینه گرن. چووم و نه م وتاره م له كوری ناوبراو خوینده وه. ده قی نووسراوه كه م ناوا ده ست پنده كا:

راسپارده م چم له سه ر نیبه

كوانی ده نوینی وینه م هه سته خنكاوم

چلون ده پزینی بو غه م لیوی درواوم

نه وه نده چاوه ری پینك هاتی هیوا مام

له گوریشدا ده لیم بالینك نه نیم چاوم

ده بی تا هه م له نه ستوی خومی دانه رنم

گوناهیکی به كوردی دیومه بیستومه دواوم

نه گه ر وینه م ده كه یته به لگه بو ژینم

به كام وینه به كام به لگنك ژیاوم (نووری)

نازیزان نیوه ی هیژا كه وه دی هینه رو روشن كه ره وه ی دوا روژی هومیدی یوای هه زارانی وه كه هه ژار و هیمن و ناوات و خاله مین و هیدی و عه تری گلولانین.

گیانه كه م، له حزه ده روین زور و كه م! من له بن دیواری كونی ساله كان! وه كه مه لی یه خسیری

بال و په رشكاو چاو له ریچكه ی تیپه ری ناوا ته كاتم. نیوه ن كه نه زم و نه ندیشه ی كه ون له قالبی

نویدا داده ریژن و نیوه میراتگری پینشینان داوان، ویستن، هه ستن، چابوكن، پته ون، نازان، زانان،

لیزانن، بویرن به هه ره كه ن، بی ركه ن.

به لام منی دووره په ریژی بی هاورازی، لانه واز كه نه وای دلته زینی روژگارم، كلی سووتاوی دوا

كوچی هه وارم، تكه ی فرمیسی چاوی چاوه رییان شه می خاموشی بن کیلی مه زارم بی هیژ.

ده سته له رزو كم ده نالینمه گه ردنی پر خال و میلی شیعر و ناواته كانم به لكوو برووكیكم گوروتینی

لاوه تی تیوه گه ری. به داخه وه ده سته له رزو كم له گه ردنی نه وانیش گیرنابی، هه ست و بیرورام

تووره و توراوان! هه رچه نه و چوكم لیک ده كه ن سلاو. زور له میژه به ته نیم، پاپیلاوی ده روژوور

لیپراوم (شل و شه ویقه شه قاوی بی هیژ، خاوو) خلیسکی ری گوره هه نگاوا! دوور له خه لك هاوده

می كتیب و په رتووكم به دل هه ر نه وه م و ابووم. له كونج و قوژبنی ته نیابیشم، هه زار جوړه نه

خوشی بوونه ناوریشم. جیگه ی ساغم كه من، هه ر ساته ده ردی ده ردیكم هه لمده كاتی، هه ر ده رده

به نوره ی خوی باوم دینیتی، زور جار تاووتی نه خوشی وام ته نگ پیهه لده چنی ده ست له هه موو

بوون و ژینك داده شورم، كه چی هه ر دوور دنورم، داش ناكه وم و ده لیم: هه ر چه ندی ری ئومیدم

به سته له کی بی غه می دنیا له سه ر شانم كه له كه بی!

ده بی هه نگاوی هیوام توند و تیژكه م: نه یار با هه ر له دووم بكشی و یه ده گری. خو ده زانم چه رخ

و گه ری زه مان لیم به رقا چووه هه ر ساته ره نگیكم بو ده نوینی كه من نه پیی ده گوریم نه پیی ده

دوریم. (زه مانه هه ر ده می ره نگی ده ریژن! هه ر چه ندی مه ینه ته به منی ده چیژن! هومیدیکی له

ژینا پینك نه هینام، هه زار هیوام به روژیکی ده نیژن) ره نگه به ختی سویرم نه و هه لس و كه وته ی

به درېژايي ته مه نم كړدېته سه رباري، باري گراني له شي شه كه ت و نيوه گيان و جه سته ي مارانگه سته م. به پينزه سه د ده ركي لنده گوړم لاوازي خومي ليوه شيرم، كه چي له شي فيره نازارم بيده رد هه لئاك، هه ميسان راسپارده و هه و آلاني بو ده نيرم، ده ليم هه م، با وانه زاني پي نويرم. دار پير ده بي و جاريكي دي بازي رازي له سه ر ده نيشي.

«داری له سه ر به ردي نه ميني ده روون

نايکه مه حاشاري مله و مشك و مار

به رگ و به ري پاكي به ري باي خه زان

هه ر به ته ماي ژيانه وه يه پيره دار»

نيستا كه مني پير و زورهان وه كه كونه ويرانه يه كه وام ته نانه ت كونديشي له سه ر هه لئانيشي. هاوار ده كه م (نه وين توخوا لام لي لاده؟ مالي ده روون شه قه و شروول؟ ساكه ده ستيكي به رباده؟ خو تاييه كوندی كاولي چول؟! نه وين و ناوات بزوينيان بزويه نه كه كاول و كلنسيان په سيوه). كه نج و لاوه كاني كوري نه ده بي بوكان يادتان كرووم سپاستان ده كه م. به وه ي كه يف خوشم كه نازواو ده نگانده وه ي نه و هاوارانه ي له تافي لاويمه وه له ناخي شيعره كانمدا وه كه هه و آليك له هه نده ران و بريكيان له كه رووي زه ماندا قه تيس مابوون، باليان گرتووه و هاتوونه وه لام به گورن، به تام و چيزن نه وه ندي بيژن به سه ر به رزي روژباش و ژيان باشم پيده لني ريزيان لنده گرم و له ناميزيان ده گرم من نه نه وه نده م توانا و قودره ت ماوه كه بتوانم وه لامي هه ستي ناسكي نيوه ي نازيز بده مه وه، نه جيسميشم ياریده م ده دا به و هه نگاهه شلانه وه، به پيرتانه وه بيم و خوتان له سه ر بگيرم. نيوه ريواراني ريچكه ي شيعر و نه ده بي كوردي، له و به ره مانه ي كه ديارده ي غه م و هه لس و كه وتي ژينمن و به هو ي پيواني ريگه ي دوورو دريژي زه مان توژلينيشتوو و ژه نگاهي بوون! له نيوه م ده وي و كه روله كورديكي نازا بيبيانته كينن و مشتووماليان ده ن. له كورو كوښونه وه كانتاندا هه ياران يادوو كرده چه ند به سته و ديرانيان ليوه خونين، دلم شادكه ن و وه م حه سينن. هيوادارم سه ركه وتوويي كه نج و لاوه كاني كوري نه ده بي كوردي به چاوان بيينم و بيكه مه تيشووي ريگه ي دواروژم. ناسوروونه هاكه تاريكي ره وي سكل و پشكوو بزوت بزوت بزه ي هاويشته ليومان. من به شي خوم خواردووه و دريوه، نه به ته ماي مانم نه به هوميدي وانم. نيوه هيو و هوميدي منن كه له رييازي فه ره نك و نه ده بي كوردي كه ژو، كه ندو كوسپان ده پيون. جاري من له كه ل خه م و ده ردان مله ي ده كه م، مه چه كه ده نكيوم. هه ر كاتي به ته نيا مامه وه، وه كه بالنده ي په رو بال شكاو سه ر ده نيمه بن بالم و ده كه ومه وه بيره وه ري هاواراه ره ويوه كان و هونراوه نه ديوه كاني! له مه وبه رو بيردووزي ورده ناواته كانم ده كه م تا ده كه مه ۴ سالي رابردوو كه ده ليم:

له سه ر بستووي ژيان وه كه داري چاكي

به ته نيا مامه وه بي به رگ و بي به ر

كه لي بي تين تره تاوي هوميديم

له زه رده ي روژپه ري مانگي خه زه لوه ر

شه وي تاريك وه ره بكشي به سه رما

كه ناميزت په ناي روژگار ره شان

وه كوژينه چراي نه ستيره كانت

كه رووزه رديم له به ر تالچ كه شان

له كه ل روژي هوميدي ناليكه هيوام

وه كوو سنيه ر له روونايي ره ويوم

هه ناسه ي ليبراباي فينيكي ناوات

به كووره ي داغي حه سره ت دا چزيوم

به ده سته كوته ده روديوار و قوژبن

هه تاروچنه ي نه جات بست بست ده پيوم

بزائم تيشكي سه ربه ستي له كويرا

ده دا شوقي بزه ي داويته ليوم

برو ئه ی شه و وه ره ئه ی روژی هیوام

له چالای به لای دایلم ده رینه

له سه ر تسنی فه نای ئاواته کانم

په روئی ئالای هومیدم راهه شینه

ئیسنا دواى ۷۷ سال ته مه نی پر له هه وراز و نشیوم و ژیان به هه موو خوشی و ناخوشی و ناکوکیه

کانیه وه ئاوا ده دوینم:

قامیش نیم بم دروون هه لده مه وه، بمکه نه بلویر ده نگده مه وه ده می لاهه تی و جوامیری و هیزی ده

مار و ماسولکه ی بازوله کانم جیگه ی خویان داوه به قاپووریکى وشک و بی تین. ناتوانم ناله ی نه ی بم

له سه ر لیوان بم بو هه لپه رکیئ سه ر بزویان دواخوین هه ودای تالی ماشه ری ژینم له سه ر گنوله ی

رابوردووم هه لکراهه. مشتئ چل و چبوجیگه ی خوم و هه ست و بیرى گرتووم. ماوه ی ۳۵ ساله،

سندم کراوم، ده رو، ژوور لی قه ده غه و قورغ کراهه م. ئیسنا چونه یادکراوم. نامه وئ به ویستی وان

یادم بکه ن، داش دامه نیم به دار، به دار ئاغا بکه م، ده ستم لیده ن هاوار ده که م.

نه که ن ده ستم که نی، له یاران هه ر من ماوم به ته نی.

دیاری و خه لاتم مه ده نی. بابو خوم و گه لم بژیم. بوکه سی دیم مه ژیبه ننه وه. کوا تازه من به بای، نه

یار ته یار ده بم. به فه رمانی وان نابیه مه وه، به ویستی وان ناژیمه وه له میحرای وان نادویمه وه، گه

ل و ولاتی خوم داشدارمه خه تی حاکم ناخوینمه وه. جا ده لیم: خوشه ویسته کانم!

(که مردم بی هه و آل، ته نیا، ئه تو خوش

مه لی بیواده مرد، نه ژیا، ئه تو خوش

سه دان ئاواتی ئاواره م به جئ هیشت

له گه ل خوم برد هه زار بریا ئه تو خوش

که دینت سالی دی کاتی به هاران

هه ور بو ژیانه وه م گریا ئه تو خوش

که رایدا هه وری ئاوات و نه باری

بلی: تا سالی دی ده ریا ئه تو خوش

له سه ر به رزی ولات نزمیم گه لی دی

ئه وی کیشام له ریت جزیا، ئه تو خوش

(انالحق) گو ده کوو مه نسووری حه للاج

سه رم بروا له سه ر دارا ئه تو خوش

چبوو؟ ساتیک به دلشادی ژیا بام

که من نه مدی کوری نازا ئه تو خوش

که وا میق هه ر کوتای ئاسن به ساردی

نه سوتا دل به وی عه زرا ئه تو خوش

گولندام لای له بارامدا ئه تو خوش

که مه م زه ینی، به زینی روون نه بووه

که مه جنوون وه سلی له یلای برده بن گل

له گوریشدا ده لی: له یلا ئه تو خوش

هه تا بیستوون به سه ر به رزی بمینی

هه زار فه رهاد له وی نیژرا ئه تو خوش

که بانه (ئه ربه بای) بانی هه وایی

که لیخان باکه سیره مکا ئه تو خوش

هه تا داشا مه جید داشدارى شاره

مه هابادی له باوه ش خا ئه تو خوش

که (نالشکینه) ناله ی دل بشکینه

ده لیم ئاویده رت ئاوا ئه تو خوش

که نووری سه ربه سه ر دار مالی غه م بی
ده لیم کوگای گه لی زانا نه تو خوش

ژئیده ر: ئابنده - ۶۶

